

تداخل در بافت فرسوده نمونه موردی (ارگ علیشاه تبریز)

نویسنده: سهیلا شفیعی خسروشاهی (دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی
واحد ارومیه)

استاد راهنما: دکتر کاوس شهری (مدیر گروه دانشکده معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه)

چکیده

مسجد تاج الدین علیشاه جیلانی (گیلانی) معروف به ارگ تبریز در ردیف مسجد کبود و مجموعه بازار معظم و سرپوشیده تبریز، از جمله معدود ولی ارزشمندترین بناهای تاریخی تبریز و فاخرترین میراث های فرهنگی و نیز باشکوه ترین ساختمان های باستانی و همچنین شاخص ترین پدیده های هنر و معماری ایرانی، اسلامی محسوب می شود.

این بنا روزگاری به عنوان طلایه دار بناهای ایلخانی خود نمایی می نمود و الگوی مساجد در اکثر سرزمینهای اسلامی شده بود. امروزه دیگر نشانی از انهمه اقتدار را در خود نمی بیند، چرا که در مجاورت این بنای عظیم تاریخی ساختمانی غول پیکر از آهن تحت عنوان مصلی تبریز باندیده گرفتن حدود و حرائم این بنا، ساخته شده است. وارگ علیشاه در پشت این ساختمان و تحت الشعاع این بنای اهنی قرار گرفته است، بجای شایسته بود که مصلی تبریز در محلی خارج از عرصه مسجد علیشاه ساخته میشد تا این ضرر جبران ناپذیر بر پیکره شهر تبریز وارد نمی آمد.

واژگان کلیدی:

مسجد علیشاه، مصلی، معماری، ایلخانی، ارگ

مقدمه

نقش ایرانیان در اعتلای فرهنگ و تمدن از جایگاه والایی برخوردار است. از جمله نمودهای این فرهنگ و تمدن می توان به احداث و ایجاد بناهای مذهبی اشاره کرد که مساجد یکی از این پدیده های بزرگ است. معماری مساجد به عنوان ثروت تمدن و فرهنگ مسلمانان زمینه ای برای معرفی تاریخ توسعه هنر های اسلامی است. (پورجعفر، امیرخانی، لیلیان، ۱۳۹۰)

بنای ارگ علیشاه نمایانگر جایگاه ویژه و اوج قدرت سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و خلاقیت همراه با غرور و جاه طلبی سازنده آن است و نشانه روشنی از مهارت و چیره دستی معماران و هنرمندان آن عصر است که کوشیده اند با تلفیق شیوه های رایج کهن معماری ایرانی با نوآوری ها و آموزه ها و فنون و روشهای معماری عصر ایلخانی بنایی را به یادگار بگذارند که با گذشت سالیان سال همچنان پابرجا و هنوز هم نظاره گر تاریخ و چرخش چرخ بازیگر باشد. این بنای صبور و مقاوم در طول حیات خود همواره قهر، خشم، ویرانی، فرسایش های طبیعی، بی مهری و بی توجهی انسانهای خودی و بیگانه را به خود دیده و زخم های مختلفی را به جان و دل خریده با این وجود هنوز هم قسمت اصلی آن با شکوه خاص سربرافلاک افراشته است.

توسعه پایدار بدون شناخت کامل و جامع بستر کار، ظرفیت ها، تاریخ گذشته و فرهنگ عمومی مردم میسر نیست. طراحی و ساخت و ساز در شهرهای تاریخی و مخصوصاً "در کنار ابنیه تاریخی دارای الزاماتی است که طراح و مجری در صورت عدم دقت در آن توفیق نخواهد داشت و این مهم متأسفانه در اقدامات مدیران مصلی تبریز انجام نیپذیرفته است.

توجه به آثار تاریخی و فرهنگی و آشنا ساختن نسل جدید با ثروت و اندوخته عظیم فرهنگی خود، ضرورت انجام تحقیق در این آثار را آشکار میسازد. پرسشهایی که در این راستا مطرح است به شرح زیر می باشد.

